

Sprawozdanie z międzynarodowej konferencji pt. „Implementacja Monitora Pluralizmu Mediów (MPM 2015): konkluzje i rekomendacje”, Florencja, 5–6 listopada 2015

Alicja Jaskiernia

W dniach 5–6 listopada 2015 r. we Florencji odbyła się konferencja pt. „Implementacja Monitora Pluralizmu Mediów (MPM 2015): konkluzje i rekomendacje”, która stanowiła podsumowanie drugiego etapu badania poziomu wolności i pluralizmu mediów w wybranych państwach członkowskich Unii Europejskiej. Od 2014 r. łącznie w 25 krajach członkowskich zostały przeprowadzone dwa badania pilotażowe za pomocą Monitora Pluralizmu Mediów. Do drugiego badania pilotażowego (MPM 2015) wytypowano 18 krajów: Austrię, Cypr, Chorwację, Czechy, Finlandię, Holandię, Hiszpanię, Niemcy, Irlandię, Łotwę, Litwę, Luksemburg, Maltę, Polskę, Portugalię, Rumunię, Słowację i Szwecję. W pierwszej turze (MPM 2014), której rezultaty ukazały się w styczniu 2015 r.¹, poddano badaniu 9 krajów (Belgię, Bułgarię, Danię, Estonię, Francję, Grecję, Węgry, Włochy, Wielką Brytanię). Należy przypomnieć, że Unia Europejska w ostatnich latach podejmuje bardziej aktywne działania na rzecz wolności i pluralizmu w krajach człon-

kowskich. W 2011 r. została powołana Grupa Wysokiego Szczebla do spraw Wolności i Pluralizmu w Mediach (High-Level Group on Media Freedom and Pluralism), w efekcie prac której ukazał się obszerny raport na ten temat².

Głównym organizatorem florenckiej konferencji był European University Institute oraz Centrum Pluralizmu i Wolności Mediów (Centre for Media Pluralism and Media Freedom – CMPF)³. Centrum z ramienia Komisji Europejskiej realizuje zadania badawcze i szkoleniowe wspierające działania na rzecz ochrony wolności i różnorodności mediów w Europie. CMPF przeprowadzał wspomniane dwa badania pilotażowe w krajach członkowskich, koordynując pracę zespołów ekspertów krajowych oraz przygotowując rekomendacje dla Komisji.

Udział w konferencji został ograniczony do osób, które w trakcie przeprowadzanych badań pilotażowych wchodziły w skład krajowych grup ekspertów. Stanowili je przedstawiciele różnych środowisk związanych z mediami, oraz z badaniami nad mediami, reprezentujący bada-

¹ *Monitorinig Media Pluralism in Europe – Testing and implementing of the Media Pluralism Monitor 2014* (Policy Report – December 2014), CMPF, supervisor: P.L. Parcu, authors: E. Brogi, A. Dobрева, A. Calderaro, <http://cmpf.eui.eu/Documents/MPM2014-PolicyReport.pdf> [dostęp: 12.02.2016].

² V. Vike-Freiberga and others, *A free and pluralistic media to sustain European democracy*, January 2013, <https://ec.europa.eu/digital-agenda/sites/digital-agenda/files/HLG%20Final%20Report.pdf> [dostęp: 12.02.2016].

³ <http://cmpf.eui.eu/Home.aspx> [dostęp: 12.02.2016].

czy akademickich, regulatory rynku, środowiska dziennikarskie oraz nadawców. Dwudniowy program konferencji obejmował spotkania plenarne typu „okrągły stół” z udziałem ponad 30 uczestników z krajów objętych MPM 2015 oraz wybrane wystąpienia kilku przedstawicieli krajowych. Głównym celem konferencji było przedyskutowanie uzyskanych rezultatów MPM 2015, zwłaszcza w celu doskonalenia instrumentów i kryteriów badawczych narzędzia, jakim jest Monitor.

Konferencję zainaugurował prof. Pier Luigi Parcu, dyrektor CMPF kierujący całym projektem. Przypomniał, że od czasu powołania przez Komisję Europejską Grupy Wysokiego Szczebla do spraw Wolności Mediów i Pluralizmu, Unia Europejska zebrała istotne doświadczenia w zakresie monitorowania wolności i pluralizmu mediów w krajach członkowskich. Te badania stanowią istotny wkład Komisji w doskonalenie demokracji i dlatego powinny być nie tylko cyklicznie powtarzane, ale przede wszystkim wykorzystane, aby można było identyfikować zagrożenia wolności mediów w krajach członkowskich. Przyczyniły się do tego także obie tury przeprowadzonych badań pilotażowych, których efekty podlegają głębszej analizie przez Centrum Pluralizmu i Wolności Mediów, organizacji wybranej przez Komisję Europejską do realizacji projektu. Parcu dodał, że największym wyzwaniem będzie przede wszystkim odpowiednie wykorzystanie rezultatów tych badań, zarówno przez Komisję jak i państwa członkowskie. Na razie nie została do końca rozstrzygnięta kwestia ewaluacji badań oraz sposobów implementacji. Istotną okaze się także ocena ich realnego wpływu na polityki medialne.

Jednym z głównych celów spotkania było doskonalenie narzędzi badawczych, w tym wypracowanie uniwersalnego narzędzia oceny poziomu wolności i pluralizmu mediów w krajach członkowskich. Przedstawiciele CMPF – wspomniany już profesor Parcu, Elda Brogi i Maja Šimunjak przedstawili wnioski z dwóch

faz badania, z których pierwsza obejmowała dopracowanie systemu wskaźników, a druga – monitoring konkretnych krajów. Ocenili oni, że trudności wynikające między innymi z braku wystandaryzowanego systemu zbierania informacji dotyczących koncentracji własności (choćby w przypadku udziałów w rynku telewizyjnym) powodują problemy z oceną tego poziomu także w wymiarze paneuropejskim. Podkreślano więc, że ulepszony MPM 2015 może stać się w przyszłości instrumentem do badań porównawczych w obszarze mediów obejmującym nie tylko kraje Unii Europejskiej. Bariere dla sformułowania w pełni wiarygodnych konkluzji stanowi brak danych, co miało miejsce wielokrotnie także w przypadku ostatnio przeprowadzonego badania. I właśnie brak danych może świadczyć o wysokim ryzyku i wiąże się z negatywną oceną danego wskaźnika w przypadku danego kraju.

Elda Brogi z CMPF przedstawiła sposoby zbierania informacji oraz zastosowane wskaźniki w czterech obszarach podlegających ocenie: 1) podstawowej (ochrona wolności wypowiedzi, prawo do informacji, standardy i profesjonalizm dziennikarski, niezależność i efektywność regulatora rynku); 2) aspekt inkluzywności (dostęp do mediów różnych grup społecznych, w tym osób niepełnosprawnych, dostępność platform medialnych dla mediów lokalnych, centralizacja systemu, powszechny dostęp do mediów publicznych oraz internetu, edukacja medialna); 3) własność (transparentność w obszarze własności medialnej, koncentracja), 4) aspekty polityczne (stronniczość polityczna mediów, polityzacja kontroli nad mediami i platformami dystrybucji mediów, ogłoszenia rządowe, niezależność od rządu mediów publicznych i agencji informacyjnych).

Podczas dyskusji poddano analizie zwłaszcza kwestie związane z dopracowywaniem systemu wskaźników oraz metodami gromadzenia danych, tak aby osiągnąć jak największy poziom ich porównywalności w badanych krajach. W obszarze (domenie) politycznej oceniono, że

największym obecnie występującym ryzykiem jest ciągle polityzacja kontroli nad mediami w wielu krajach (Rumunia, Słowacja, Słowenia, Malta), zagrożenia autonomii mediów publicznych oraz brak regulacji dotyczących ogłoszeń rządowych.

W drugiej sesji przedstawiciele kilku krajów prezentowali studia przypadków w każdej z czterech domen (obszarów) podlegających ocenie w MPM 2015. Przedstawiono zarówno przykłady dobrych praktyk (Irlandia, Finlandia, Holandia), jak i zagrożeń (Rumunia) oraz nowych wyzwań, które dotyczą środowiska mediów cyfrowych. W wystąpieniach przewijał się wątek zagrożeń związanych z polityczną kontrolą nad mediami w krajach Europy Środkowej i Wschodniej zagrożonej niezależności mediów publicznych oraz pogorszenia się sytuacji dziennikarzy w wielu krajach europejskich. Przedstawiciel Europejskiej Federacji Dziennikarzy (EFJ) Ricardo Gutiérrez dodał, że już około 30 proc. spośród wszystkich członków tej organizacji to tzw. wolni strzelcy, co stanowi efekt nie tylko przemian technologicznych w dziennikarstwie (dziennikarstwo obywatelskie), ale także postępującej prekaryzacji tego zawodu w Europie. Nadmierna koncentracja własności była identyfikowana jako zagrożenie dla różnorodności mediów, możliwe zarówno na dużych

(Niemcy), jak i małych (Litwa) rynkach medialnych. Pozytywne przykłady wykorzystania nowych platform medialnych oraz działań podejmowanych przez tradycyjne media w środowisku cyfrowym na rzecz inkluzywności i spójności społecznej prezentowali przedstawiciele Finlandii i Holandii.

W podsumowaniu profesor Parcu stwierdził, że obecny kształt Monitora jest bardziej niż satysfakcjonujący. Pozwala bowiem na większą porównywalność zebranych danych i stanowi znaczący krok w kierunku jego doskonalenia. Monitor Pluralizmu Mediów – jego zdaniem – ma szansę stać się nie tylko narzędziem zbierania informacji o rynkach medialnych w krajach członkowskich, ale przede wszystkim powinien działać jako „system ostrzegawczy” w przypadku występujących lub mogących się pojawić zagrożeń w trakcie realizowania polityki medialnej. Tym samym Monitor mógłby przyczynić się do skuteczniejszej ochrony wolności słowa, zwiększania różnorodności mediów, a także podnoszenia poziomu demokratycznej debaty w mediach. Po dwóch latach testowania tego narzędzia kolejny Monitor Pluralizmu Mediów (MPM 2016) znajdzie zastosowanie w badaniu poziomu wolności i pluralizmu mediów we wszystkich 28 krajach członkowskich oraz dwóch kandydujących.